నడచిన బాట

తప్పటడుగులు వేస్తూ రెండు మల్లెమొగ్గలు చేత పట్టుకొని తల్లి తలలో తురుమబోయాడు సుబ్బారావు.

సుభద్ర పెరటిలో చాపమీద కూర్చుని నాలుగు దినాలనాడు అల్లిన జడ విప్పుకుంటూ అస్తమించబోతున్న సూర్యబింబాన్నీ జేవురించిన పడమటి దిశనూ అదే పనిగా చూస్తున్నది. ఆ యిల్లు స్టేషనుకు దగ్గర కాకపోయినా రైళ్ళ రాక పోకలు తెలుస్తూనే ఉంటాయి. సూర్యాస్తమయానికి అక్కడి నుంచి ఒక బండి తూర్పుదిశగా బయలుదేరుతుంది. పెద్ద చప్పుడుతో ఆ ఊరు వచ్చిన రైలు విసురుగా బయలుదేరి ఆ ప్రదేశాన్ని వదలిపెట్టి వెళ్ళిపోతున్నది. రైలు శబ్దము అంతరించే వరకూ చూసిన సుభద్ర చెక్కిళ్ళమీద కన్నీళ్ళు జలజలా ప్రవహించాయి.

సరిగ్గా ఈ సమయంలో సుబ్బారావు తల్లితలలో మల్లెమొగ్గలు తురిమి ఆమె ముఖములో ముఖముపెట్టి చూశాడు.

"పో అవతలికి" అని చేతులతో పిల్లవాడిని నెట్టివేసి కళ్ళు తుడుచుకున్నది సుభద్ర.

పిల్లవాడికి వయసు స్వల్పమయినా రోషమెక్కువ. అందులో ఇద్దరు ముసలమ్మల బలము ఉన్నది. పిల్లవాడు నోరుతెరచి ఏడవకముందే వాళ్ళు సముదాయించుతూ ఉంటారు. తల్లి నెట్టగానే సుబ్బారావు ఇంట్లోఉన్న ముసలమ్మలకు వినబడేటట్టుగా పెద్ద రాగము తీశాడు.

వెంటనే ముసలమ్మలు చెరి ఒక వైపునుంచీ రానేవచ్చారు.

"ఎందుకే వాడు ఏడుస్తున్నదీ?" వస్తూనే అడిగింది బంగారమ్మ.

"ఎందుకే పసివాడిని అట్లా కసురుకుంటావు?" అంటూ పిల్లవాడిని ఎత్తుకొని జానకమ్మ లోపలికి తీసుకొని వెళ్ళింది.

సుభద్ర కళ్ళెత్తి ముసలమ్మల నిద్దరినీ చూసి ముఖము దించుకొన్నది.

"వాడేం చేశాడనీ—పసివాడిని అట్లా కసురుకుంటావు? నీవు నిన్న 'దరిద్రుడా' అన్న ముక్క నా చెవిన పడలేదనుకున్నావా" అంటూ మెల్లగా సర్దుకొని చాపమీద కూర్చున్నది బంగారమ్మ. సుభద్ర మాట్లాడక పోవటముతో మళ్ళీ అందుకున్నది.

"పిచ్చిదానా! వీడు దరిద్రుడనుకున్నావా? వీడు కాదు. బంగారతాలాంటి సంసారాన్ని, మామిడిపండులా ఉన్న పిల్లవాడిని వదలి- కాని దేశాలలో నానా ఇబ్బందులు పడుతూ తిరుగుతున్న మొండివాడు దరిద్రుడు!"

సుభద్రకు దుఃఖములో ఆపుకోలేని ఎక్కిళ్ళు వచ్చాయి.

"ఆ కలకత్తాలో నానా అగచాట్లు పడుతున్నాడట. అవధాన్లుగారి మురళి చెప్పాడు. ఎవరి దగ్గరో నూటపాతిక రూపాయల ఉద్యోగము చేస్తున్నాడట. ఇక్కడ ఇంత ఉండికూడా అనుభవించే గీత లేకుండా దేశాలు పట్టుకొని తిరుగుతున్నాడే వాడూ పరమదరిద్రుడు!"

అక్కడికీ బంగారమ్మ కసి దీరలేదు. సుభద్ర వినక పోయినా అంతా చెప్పెయ్యా లనుకున్నది. "మిమ్మల్నిద్దరిని విడదీశాడని ఒక రోజున 'వెధవా' అన్నావు. వాడు పుట్టకపోయినా బాగుండేదన్నావట. ఈ వంశములో పిల్లలు పుట్టినందువల్ల దారిద్ర్యము ఇంతవరకూ రాలేదు."

సుభద్ర తన మనసులో ఉన్న మాటలను ముసలమ్మలతో చెప్పి బరువు తగ్గించుకోవా లనుకున్నది. కాని ధైర్యము చాలలేదు. ఆమె అనదలచుకొన్న దొక్కటే మాట- "వాళ్ళకు బిడ్డ ముఖ్యము కాని సుభద్ర హృదయములో ఉన్న బాధ గాని, శేషగిరి కాని దేశాలలో పడుతున్న అగచాట్లుగాని అంత ముఖ్యము కావు" అని.

"వాడు నామీద కక్షకట్టాడు. ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళిపోయాడు, నన్ను సాధిద్దామనుకున్నాడు. నే నన్నది ఒక్కటేముక్క! పుట్టిన పిల్లవాడికి సుబ్బారావు పేరు తప్ప మరొకటి పెట్టటానికి వీలు లేదని. ఎంతో సేపు వాదించాడు. చిన్న పేరు పెట్టాలనీ పిలవటానికి వీలయినదే పెట్టాలనీ అందంగా ఉండాలనీను. నేను వీల్లే

దన్నాను. ఆ పేరు తప్ప మరొకటి పెట్టే అధికారము తనకు లేదన్నాను. అధికారము లేకపోతే తనకు సంబంధము కూడా లేదన్నాడు. వెనకా ముందూ చూడకుండా తన సామాను లన్నీ తీసుకొని రైలుకు వెళ్ళాడు. వాడు వెళ్ళిన వేళకు రైలు ఉందనుకున్నావా? మధ్యాహ్నము మూడు గంటలకు వెళ్ళి కూర్చుంటే సాయంత్రము ఆరు గంటలకు గాని రైలులేదు."

బంగారమ్మ కోడలిచేత ఒక గ్లాసుతో మంచి నీళ్ళు తెప్పించుకొని త్రాగి. మళ్ళీ మొదలు పెట్టింది.

"వెనక మన వంశములో సింహాచలం గారికి ఆయన గర్భములో ఉండగానే తండ్రి మారకము సంభవించింది. ఆయనకు నలభై సంవత్సరాలు దాటాయి. ఆయన భార్య గంగమ్మ సంతానము కోసము ఎన్ని నోములు నోచిందో; ఎదురైన చెట్టుకూ పుట్టకూ మ్రొక్కింది. కనబడ్డ ప్రతి నదిలో మునిగింది. కాశీ రామేశ్వరాలు వెళ్ళి వచ్చింది. కాని ఏ దైవమూ ఆ దంపతుల మొరాలకించలేదు.

ఆది కార్తికమాసము. నాగచతుర్థి. స్త్రీలంతా ఉపవాసముండి పుట్టలో పాలు పోస్తున్నారు. నలుగురితోపాటు గంగమ్మకూడా పోసింది. చలిమిడీ, అరటిపళ్ళూ, నైవేద్యము పెట్టింది. గ్లాసులో అడుగున చారెడు పాలు మిగిలాయని పుట్టలో పొయ్యబోయింది. ఆమెకు కళ్ళు చీకట్లు కమ్మినట్లయింది. ఒంటికి శ్వేత పన్నగము చుట్టుకున్నట్టనిపించిందట. అక్కడే ఒళ్ళు తెలియకుండా పడిపోయింది.

తొమ్మిది నెలలపాటు అలాగే మైకముతో పడి ఉండేది. విరుచుకొని పడి పోతూ ఉండేది. ఎన్నో మందులు మాత్రలు విఫలమయాయి. పదోనెల రాగానే ఒక పాముపిల్ల పుట్టింది. అమ్మలక్కలంతా బుగ్గలు నొక్కుకున్నారు. గంగమ్మ మూర్ఛపోయింది.

మనిషి కడుపున పుట్టటం వల్ల కాబోలు ఆ పాము చాలా సాధువుగా ఉండేది ఒక బుట్టలో పెట్టి ఉంచేవారు. ఒక పళ్ళెములో పాలుపోసి ముందు పెట్టేవారు. గంగమ్మకు తరువాత పదిమంది పిల్లలు పుట్టారు

ఒకనాడు ఆ పాము దాలిగుంటలో పడుకొని ఉండగా పెద్దకోడలు పిడకలు పేర్చి పళ్ళెము నిండా నిప్పులు తీసుకొని వెళ్ళి దానిమీద పోసింది. పదిశేర్ల పాలు

అటిక దానిమీద పెట్టింది. మరునాడు ఉదయపు చీకటులలో దాలిలోఉన్న బూడిద మామూలుగానే మరొకకోడలు ఎత్తి పారబోసింది.

నాగన్న పుట్టిన దగ్గరనుండీ అష్టదరిద్రాలూ వదలి పోయాయనుకున్నవి మళ్ళీ చుట్టుకున్నాయి వాళ్ళను. ఒక నెలలో పిసి పిల్లలంతా చనిపోయారు. పెద్ద వాళ్ళు ఒక్కొక్కళ్ళే రాలిపోయినారు.

తరువాత వాళ్ళలో మిగిలినవాళ్ల శేషుడు పేరు పెట్టుకొని పోయిన ఆస్తి పాస్తులను తిరిగి సంపాదించుకున్నారు.

"మన వంశములో అందరూ నాగారాధనచేసే పైకివచ్చారు. వీడెందుకంటే ఎదురు తిరగటము చెప్పు అమ్మాయీ! ఆ పేరుట-వీడికి పనికి రాలేదట! పనికి రాకపోతే వా డేంచేస్తాడు నన్ను? కోపము తగ్గితే వస్తాడు- లేకపోతే రాడు! అంతేనా?"

ఈ కథంతా చెప్పి బంగారమ్మ మరొక గ్లాసెడు నీళ్ళు త్రాగి విసురుకోవటము మొదలు పెట్టింది.

ఆ రాత్రి సుభద్రచేత అన్నము తినిపించటానికి ముసలమ్మలు చాలా అవస్థ పడ్డారు; ఆమె భోజనము చేయకపోతే తామూ చేయమన్నారు; ఒట్లుకూడా పెట్టుకొన్నారు.

సుభద్ర పళ్ళెము ముందర కూర్చుని లేచేసరికి రాత్రి పన్నెండు దాటింది.

* * * * *

మధ్యాహ్నము రెండు గంటల సమయము. ముసలమ్మలిద్దరూ పగటి నిద్ర పోతున్నారు. సుభద్ర గదిలో కూర్చుని పెరిగిపోయిన నల్లపూసలను గుచ్చు కుంటున్నది.

పిల్లవాడు ఇరుగు పొరుగు పిల్లలతో కలసి వాకిటి వరండాలో ఆడుకుంటున్నాడు.

"రంగా! ఈ బొమ్మలెక్కడివి చెప్పవూ?"

"ఇదా! మా నాన్న పట్నంనుంచి తెచ్చాడు. నాకొకటీ, మా చెల్లెలికొక టీను. బాగున్నాయి కదూ! పడుకోబెట్టగానే లేస్తుంది."

"చాలా బాగుంది. చూచి యిస్తాను ఇవ్వవూ?" ఈ గొంతు సుబ్బారావుది. ఈ కంఠధ్వని విన్నకొద్దీ సుభద్ర మనసు నీరయిపోవటము మొదలుపెట్టింది.

"ఊఁ హూఁ! మా నాన్న తెచ్చిన బొమ్మనిస్తానా? అమ్మ కోప్పడదూ?"

ఆ మాటలకు రోషము వచ్చినట్లున్నది సుబ్బారావుకు. "నాకు కావలసిన వన్నీ మా బామ్మ తెప్పిస్తుంది" అన్నాడు.

"నీకు మీ బామ్మ తెప్పిస్తుందా? నాకేమో మా నాన్న తెస్తాడు."

"నేనూ తెప్పించుకుంటాను" అభిమానముతో సుబ్బారావు కంఠధ్వని మారి నట్లనిపించింది సుభద్రకు.

"నీకు నాన్న ఏడీ? ఉత్తగా అంటున్నావు కదూ?" ఆ పిల్లవాడు గట్టిగా నవ్వాడు.

వల్లపూసలలో దారము ఎక్కలే. దారాన్ని నోటితో కొరికి కొనను నలుపు తున్నది. నల్ల పూసలోని రంధ్రము ఆమె కంటికి కనబడకుండా కంటినీరు కమ్మింది. నల్లపూసలన్నీ కాగితములో పొట్లముకట్టి లేచి హాలులోకి వచ్చి చూడగా పిల్లవాడు లేడు.

గదులన్నీ వెతికి వెతికి వాకిటి వరండాలోకి వచ్చి చూసింది. అక్కడా లేడు.

అంతవరకూ సుబ్బారావు గేటుదాటి ఒంటరిగా యెక్కడికీ వెళ్ళి యెరుగడు.

ముసలమ్మ లిద్దరూ గురకపెట్టి నిద్రపోతున్నారు. వాళ్ళను లేపకుండా సుభద్ర వాకిట్లోకి వచ్చి చూసింది. వీధి వాకిలి దాటి పక్క ఇంటి గడపదగ్గర నిల బడిపోయింది. ఆ ఇంటివారి మురళి సుబ్బారావు జతగాడు.

ఇద్దరూ కలిసి లోపలికి వెళ్ళి ఉంటా రనుకొన్నది. లోపలికి వెళ్ళటమా వద్దా అన్న సందేహములో అక్కడే నిలబడింది.

లోపల్నించి మాటలు వినబడుతున్నాయి గాని పిల్లలు ఎంతసేపటికీ బైటికి రాలేదు.

"ఎందుకురా సుబ్బారావు? అట్లా ఉన్నావేం?"

"..."

"ఎందుకమ్మా చెప్పు?"

జవాబుకు బదులుగా ఏడుపు వినబడ్డది సుభద్రకు.

"మా మురళి కొట్టాడా? ఎందుకేడుస్తున్నావు చెప్పు"

"ఊఁహూఁ"

"మరెందు కేడుస్తున్నావు? అమ్మ కొట్టిందా?"

"లేదు"

"బామ్మ కోపము చేసిందా?"

"లేదు"

"మరెందుకు? చెప్పమ్మా"

పిల్లవాడు కడుపు ఉబ్బిపోయేటట్లు ఏడుస్తున్నాడు. సుభద్ర లోపలికి వెళ్ళా లనుకుందేగాని ఆమెకే ఏడుపు ముంచుకొచ్చింది.

ఆ తరువాత ఎవరిదో మగగొంతు. వాళ్ళ మురళిని పిలిచి సంగతంతా అడిగాడు. మురళి చెప్పాడు. బొమ్మ దగ్గర తగాదా వచ్చిందనీ- "మా నాన్న తెస్తా" డని సుబ్బారావంటే "నాన్న ఏడీ" అని తా నన్నాడట.

"వాడి తండ్రిసంగతి నీకేం తెలుసునని మాట్లాడావురా? పిల్లలకు పెద్ద మాటలు ఎందుకు చెప్పు! కనకం! చూశావా? వీళ్ళ తగాదా ఎల్లా మారిందో! సుబ్బారావుకు అరోయేడుకూడా వచ్చిందాయెను! తండ్రిని చూడకపోయినా తండ్రి మీద ఎంత మమకారమో! మొన్న ఒకరోజు ఇంట్లో ఎవరిమీదనో కోపమువచ్చి తండ్రి దగ్గరికి పోతానని బయలు దేరాడట. వాడినిచూసి బంగారమ్మ ఏడవనూ సుభద్రమ్మ ఏడవనూట! అసలు ఇంతకీ ఎవరిమీద కోపము వచ్చిందంటావు ఆ శేషగిరికి?"

సుభద్ర ఇక నిలువలేక ఒక్క పరుగున తన గదిలోకి వచ్చిపడ్డది. మంచముమీద బోర్లా పడుకుని వెక్కి వెక్కి ఎంతసేపు ఏడ్చిందో?

శేషగిరి గృహత్యాగము చిన్న పిల్లవాడిమీద దాని ప్రభావము చూపుతున్న దని సుభద్రకొక కొత్త ఆందోళన బయలుదేరింది.

జాలిగొలిపే సుబ్బారావు చిన్న ముఖమూ, దమ్మిడీ కాసంత ఎర్రని నోరూ, పాల బుగ్గలమీద చింది పడుతున్న కన్నీరూ చూసి- పిల్లవాడిని దగ్గరకు తీసుకొని శేషగిరిని కసితీరేవరకూ అందరూ ఆడిపోసుకున్నారు.

* * * * *

ఉదయము ఏడు గంటలవేళ శేషగిరి కాస్త ఓపిక తెచ్చుకొని స్టౌమీద కాఫీ చేసుకుంటున్నాడు.

తలుపుకొట్టిన శబ్దము వినబడ్డది.

శేషగిరి మూలుగుతూ లేచి తలుపుతీసి ఎదురుగా నిలబడ్డ చలపతిని చూసి తెల్లబోయాడు.

"ఏదైనా పనిమీద వచ్చావా? లోపలికిరా"- అన్నాడు శేషగిరి. తన ఊళ్ళో పొరుగున ఉన్న చలపతిని ముసలమ్మలే కొత్తవేషము వేసి పంపి ఉంటా రను కున్నాడు.

"నిన్ను చూద్దామని వచ్చానురా!" అన్నాడు చలపతి.

"చూశావుగా! వెళ్ళు!"

"వెళ్తాను.... నేను వచ్చినపని అయింది గాని.... ఇంకా కాస్త ఉన్నది."

"తొందరగా తేల్చు"

"నీకు జ్వరం వస్తున్నదా ఏమిటి? మరి ఇట్లా ఉన్నావేం? బాగా చిక్కి నల్లబడ్డావు! అన్నముతిని ఎన్నాళ్ళయింది? ఋషీశ్వరుడిమాదిరి ఆ గడ్డమేమిటి?" చలపతి ఆ గదంతా కలయజూశాడు. గదిలో సామానులు చిందర వందరగా పడి ఉన్నాయి. గదినిండా దుమ్ము.

"ఇక్కడ ఏం చేస్తున్నావు?" చలపతి ఈ ప్రశ్న మూడుసార్లు వేశాడు.

"ఏదో చేస్తాను. ఏదీ లేకపోతే పస్తుంటాను. మీ కందరికీ అంత దిగులు ఎందుకురా?" అన్నాడు శేషగిరి కనుబొమలు ముడివేసి. "అదికాదురా! సంగ తేమిటో చెప్పకూడదూ? ఈ గొడవంతా ఏమిటి? నీ కోపము ఎవరిమీదా?" శేష గిరి వికటంగా నవ్వి "నా కర్మాన నన్ను ఉండనీయకూడదూ? నీ వేమయినా రాయబారానికి వచ్చావా?" అన్నాడు హేళనగా.

"నేను రాయబారానికి రాలేదు. ఇక్కడికి వచ్చిన తరువాత నిన్ను చూద్దా మని నీ గదికి వచ్చాను. అబ్బాయీ!.... అవునుగానీ- ఆ సుభద్ర కృశించి పోతు న్నది ఆ విధంగా ఆమె ఇంకా ఎంతకాలము ఉండాలో నిన్ను అడిగి పోదామని వచ్చాను"

"అయితే ఇది ఆమెగారి రాయబార మన్నమాట .. నా కోసము తాను కృశించి పోవటమేమిటి? వెర్రితనము! ఆ ముసలమ్మలను అడక్కపోయిందా" ఓపిక లేకపోయినా శేషగిరి పావుగంటసేపు నవ్వాడు.

"అదిసరే- బాగానే ఉందిగాని నీ కొడుక్కు సుబ్బారావు ఆరేళ్లవా డయి నాడు. నాన్న దగ్గరకి వెళ్ళా లంటున్నాడు. దాని కేంచెప్తావు?"

"వాడికి నాన్న ఎందుకు ఇద్దరు ముసలమ్మలు ఉండగా! ఇవి కదలిస్తా యనుకున్నావా నన్ను?"

"ఒరే శేషగిరీ! నీ సంగతీ నీ కోపమూ ఎవరికీ అర్థము కావడములేదు. ఆ ఇంట్లో వాళ్ళను చూడలేకుండా ఉన్నాము మేమంతా. నీ కొడుకు రోజూ నీ కోసం మారాము చేస్తున్నాడు. నాన్న బొమ్మలు తేవాలని మొన్న ఒక కొత్త పేచీ, నీకు సిగ్గుగా లేదుట్రా ఆ పిల్లవాడిని గురించి నేను చెప్తుంటే!"

"ఒరే చలపతీ! ఇవన్నీ పాత మాటలు! నీకు ఆ ముసలమ్మల సంగతి తెలియదు. నేను మానాన్న కుర్చీలో కూర్చుని మానాన్న చేసిన వకాలతు ఆ యింట్లో ఆ ఊర్లో చేయాలట! ఆ ముసలమ్మలు ఒక్క అడుగైనా ముందుకు జరుగనీయరు. సరే అదంతా ఇప్పుడు ఎందుకుగాని- అయిందిగా! ఇంక వెళ్ళు

బాబూ!" చలపతి ఇంకా ఏదో మాట్లాడాలని నోరు విప్పబోయాడు. శేషగిరి ఇంచుమించుగా అతడిని నెట్టి తలుపు వేసుకున్నాడు.

శేషగిరి మనసు ఆరు సంవత్సరాల క్రిందట వదలిపెట్టి వచ్చిన నాటి వలె ఉద్రిక్తమైపోయింది. ఆ గదిలోనే నాలుగు సార్లు ఇటూ అటూ కాలుగాలిన పిల్లి లాగా తిరిగాడు.

అతడి దేహములో దబ్బెత్తు సత్తువ లేదు. స్టౌ ముందర కూర్చుని రెండు మాత్రలు నోట్లో వేసుకున్నాడు. కళ్ళు మూసుకుని అతడు అట్లా ఎంతసేపు కూర్చున్నాడో- కళ్ల తెరవగానే మూలఉన్న నూనె డబ్బాలు కంటబడ్డాయి. కలకత్తా వచ్చిన దగ్గరనుండీ ఉద్యోగము కొరకు తిరిగి తిరిగి అతడి ప్రాణము విసిగి పోయింది. చేతిలో ఉన్న పైకము కాస్తా ఖర్చయిపోయింది. స్వగ్రామంలో అన్ని వసతులతో అంత పెద్ద ఇల్లూ, కోరినంత సౌఖ్యమూ, కావలసినంత డబ్బూ ఉంటే ఏం? పట్నవాసములో ఇంతకాలముండి అంత చదువు చదివి. తిరిగి నాయనమ్మ చూపించిన బాటన నడవటానికి అతని మనసు ఎంతమాత్రమూ అంగీకరించదు. "పిల్లవాడికి ఆ పేరుతప్ప మరొకటి పెట్టనీయదట! ఈ సుభద్ర.... ఇంగితమున్న మనిషైతే ఏడుస్తూ వాళ్ళ కిచ్చేసి తాను బయలుదేరి రాకూడదూ?.... సుభద్రకూడా నడచిన బాటనే చూసి భ్రమిస్తున్నది. కాకపోతే- మనసు విప్పి- ఒక ఉత్తరము వ్రాస్తే తప్పా! కానీ- ఎంత చేసుకొంటే అంత ఫలము!.... ఎవరేమి చేయ గలరు?" అని గొణుక్కున్నాడు.

శేషగిరి లేని సత్తువ తెచ్చుకొని నూనె డబ్బాలను ఒక సంచిలో వేసుకొని బయలుదేరాడు. ఈ డబ్బాలను పెద్ద దుకాణమునుంచి తెచ్చి ఇళ్ళకు సప్లయి చేస్తు న్నాడు. డజను డబ్బాలమీద రెండు రూపాయల లాభము. రెండు డజన్లమ్మితేగాని అతడికి దినము గడవదు.

అతడు లేచి తిరిగి నాలుగు దినాలయింది. ఇంకా పడుకొంటే గడవటము కష్టము. శేషగిరి మెల్లగాలేచి వాడుకఉన్న యిళ్ళల్లో డబ్బాల అమ్మకముచేసి, సరిగా మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు హోటలుకువెళ్ళి ఇంటికి దారితీశాడు. అతడికి రెండు బస్సులు ఎదురైనాయి. జేబులో చెయ్యిపెట్టి చూసుకొన్నాడు. చేతికేమీ తగులలేదు

నడచి నడచి శేషగిరి కాళ్ళు తడబడసాగాయి. కళ్లు చీకట్లు కమ్మినాయి.

మెల్లగా సాయంకాలము ఆరు గంటల వేళకు ఏదో విధంగా ఆ దేహాన్ని తన గదికి ఈడ్చుకొనివచ్చి పక్కమీద పడేశాడు. అంతే, ఆ తరువాత అతడికి ఒంటిమీద స్పృహ లేదు.

ఒక రాత్రివేళ అతడికి ఒళ్ళు తెలిసింది. దాహము వేసినట్లనిపించింది. దగ్గర ఉన్న కూజాలోని నీళ్ళు రెండు గ్లాసులు తాగాడు, అప్పుడుతోచింది శేషగిరికి తనకు జ్వరం; ఒళ్ళంతా చెమట పట్టిందని. లేచి కిటికీతలుపులన్నీ తెరచి పక్కమీద కూర్చున్నాడు.

దూరాన రెండుగంటలు కొట్టిన శబ్దమయింది.

నిద్రపట్టక పరుపుమీద ఇటూఅటూ మసలి కిటికీలో ఉన్న పుస్తక మొకటి చేతబట్టుకొని చదువుతూ చదువుతూ కన్నుమూసాడు. ఆపుస్తకము ముఖం మీద బోర్లాపడిపోయింది.

ఉదయం ఎనిమిది గంటలవేళ ఏమి పీడకలవచ్చిందో-శేషగిరి దిగ్గునలేచి కూర్చున్నాడు. కళ్ళు జ్యోతులవలె ఎర్రబడి నీళ్లుకారటం మొదలుపెట్టాయి. అంతలో పెద్దగాలి వీచి కిటికీలో ఉన్న వార్తాపత్రికా దాని కింద ఉన్న కాగితాలూ ఎగిరి శేషగిరి పరుపుమీద పడటము తటస్థించింది. గాలి విసురుకు అందులో ఒక దళసరి కాగితము శేషగిరిమీద వాలింది. కళ్ళు తుడుచుకొని ఆ కాగితాన్ని చూపి తుళ్ళిపడ్డాడు. "అరే! ఇదెక్కడిది? ఎవరిది ఎట్లా వచ్చింది?" అన్న మాటలు అతడికి తెలియకుండానే నోటివెంబడి వచ్చాయి.

దానితో తనకేమి సంబంధమని శేషగిరి తన కళ్ళను మనసును మరొక పక్కకు తిప్పటానికి అనేక ప్రయత్నాలు చేశాడు.

దృష్టి మళ్ళినప్పుడు మనసు మళ్ళదు!

మనసు మళ్ళినప్పుడు దృష్టి మళ్ళదు!

క్రిందటిరోజు ఆ చలపతి చూడటానికని వచ్చి దీనిని వదలి పెట్టిపోయి ఉంటాడు! దుర్మార్గుడు—మాట్లాడుతూ ఎంత పని చేశాడు!

చలపతిమీద కోపము వెళ్ళగక్కటములో శేషగిరి తన చూపులను తిప్పు కోవటము మరచి పోయినట్లే ఉన్నాడు. కొంతసేపటికి లేచి కాఫీ తయారుచేసుకో వాలని స్టౌ వెలిగించాడు. కాని ముంగురులు కమ్మిన ఆ చిన్న జాబిల్లి ముఖాన్ని, ఆ కొంటె కళ్ళనూ తప్పుకొని తిరగలేక పోయినాడు.

ప్రయత్నపూర్వకముగా శేషగిరి గోడవైపు తిరిగి కాఫీ తాగుతున్నాడు. వీపు మీద ఏదో పాకినట్లయింది చేతిలో కప్పు కిందపెట్టి వీపు తడిమి చూసు కోవటములో నవ్వులొలికే ఆ ముద్దు ముఖము మళ్ళీ కనబడ్డది.

"ఆ దుర్మార్గుడు చలపతి తనను ఈ గదిలో కూడా నిలువనీయ దలచుకొ న్నట్లుంది! ఎంతపని చేశాడు?" అని తిట్టుకున్నాడు.

కాని చిత్రాన్ని అక్కడినుంచి తీయాలని అతడికి తోచలేదు.

* * * * *

అవి సంక్రాంతి రోజులు.

భజన కీర్తనలు పాడిన హరిదాసుకు మామూలు ఇవ్వటానికి బంగారమ్మ కోడలు వాకిటి తలుపు తీయగానే ఆ వెలుతురుకు నట్టింట ఉన్న పెట్టెలూ పరుపు చుట్టా కనబడ్డాయి. వాటిని చూడగానే ఆమె హృదయము పొంగి పరవళ్ళు తొక్కింది. ఓర వాకిలిగా వేసివున్న గదిలోనుంచి సందడి వినబడ్డది. ఆమె అక్కడే నిలబడి పోయింది.

"నాన్నా! ఏదీ ఒకసారి నవ్వు?"

అబ్బా! ఆ కంఠధ్వని విని ఎన్ని సంవత్సరాలయిందో! ముసలమ్మ కళ్ళ వెంబడి ఆనందాశ్రువులు జలజల రాలాయి.

"నీకు నాన్న తెచ్చిన బొమ్మ కావాలా! తీసుకో!" తిరిగి అదే కంఠధ్వని.

ఆమె ఒక్క పరుగున బంగారమ్మ దగ్గరికి చేరుకొన్నది. మరుక్షణములో ఇద్దరూ తలుపు తోసుకుని గదిలోకి వెళ్ళారు.

"దృష్టి పోకముందే మా కంట బడ్డావు నాయనా!" అన్నారు ఇద్దరూ కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

పిల్లవాడు తండ్రి తెచ్చిన బొమ్మలను ముసలమ్మలకు చూపించి మురుస్తున్నాడు.

"బామ్మా ! వాడినాన్న తెచ్చిన బొమ్మను చూశావుగాని మా నాన్న తెచ్చిన బొమ్మను చూడవూ ?" అన్నాడు శేషగిరి వెన్ను విరుచుకొంటూ.

దానికి జవాబుగా సుభద్ర "సుబ్బారావుకి వాళ్ళనాన్న తెచ్చిన బొమ్మ చక్కగా బొద్దుగా బలంగా ఉంది ; కాని సుబ్బారావు తీసుకొచ్చిన బొమ్మకు కళ్ళల్లో ఉన్నాయి ప్రాణాలు. అన్ని బొమ్మలనుకూడా వాడే బాగుచేయాలి" అంది కిలకిల నవ్వుతూ.

సుబ్బారావు తండ్రి తెచ్చిన బొమ్మను ఒక చేత్తోను, తండ్రిని ఒక చేత్తోను పట్టుకొని ఇల్లంతా తిరుగుతుంటే బంగారమ్మ హృదయ క్షేత్రములో సప్తసముద్రాలూ ఒక్కసారిగా ఆనందరసరూపమున పొంగులెత్తినట్లయింది.

(ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు ఉర్దూ భాషలోకి అనువదించిన కథా సంకలనములో చేర్చబడినది.)